

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

KAUNO MEDICINOS UNIVERSITETAS

PATVIRTINTA
Kauno medicinos universiteto
Senato
2007 m. gruodžio 21 d.
Nutarimu Nr. 27-08-01-02

ATNAUJINTA
2013 m. gruodžio 20 d.

SOCIALINĖS FARMACIJOS

DOKTORANTŲ ROS STUDIJŲ DALYKO PROGRAMA

Dalyko programos koordinatorius:

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedra, doc. dr. Raimondas Radžiūnas
padalinio pavadinimas, vadovo pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Padaliniai, dalyvaujantys dalyko programoje:

1. Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedra, prof. habil. dr. Arūnas Savickas
padalinio pavadinimas, vadovo pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Kaunas, 2013

Dalyko programos duomenys

Moksl sritis	Biomedicinos mokslai
Moksl kryptis (kodas)	Farmacija – 08B
Dalyko pavadinimas	Socialin farmacija
Programos apimtis	160 val. (6 ECTS kreditai)
Paskaitos	40 val.
Seminarai	40 val.
Savarankiškas darbas	80 val.

Dalyko programos rengimo grup

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas, vardas, pavard	Pareigos	Telefonas (darbo)	Elektroninio pašto adresas
1	Doc. Raimondas Radži nas	docentas	387927	raimondas.radziunas@lsmuni.lt
2	Doc. Vilma Gudien	docentas	387927	vilma.gudiene@lsmuni.lt
3	Doc. Algirdas Baranauskas	docentas	387927	baranauskas@med.kmu.lt
4	Dr. Vaidas Skyrius	lektorius	387927	vaidas.skyrius@med.kmu.lt
5	Dr. Jonas Grincevi ius	docentas	387927	jonas.grincevicius@lsmuni.lt

Dalyko programos aprašas:

1. Dalyko programos poreikis

Pastaraisiais metais farmacijos sektoriuje dirbantys specialistai tampa vis svarbesne sveikatinimo veiklos dalimi. Vis daugiau d mesio yra skiriama paciento sveikatinimo skatinimui, lig prevencijai, farmacin s paslaugai, jos kokyb s gerinimui, farmacin s r pybos element integracijai visuomen s vaistin s praktik . Ryšk ja poreikis farmacijos specialist , galin i suprasti ir aktyviai dalyvauti sveikatinimo sistemos veikloje. Labai svarbus farmacijos specialisto darbo aspektas – užtikrinti saug ir tinkam vaistini preparat vartojim . Daug d mesio pastaruoju metu skiriama identifikuoti ir suprasti paciento saugumo problemas. Visuomen s vaistininkas, kaip ir kiti sveikatos sistemos specialistai, n ra apsaugoti nuo klaid . Klaid išvengimas vaistininko veikloje yra labai svarbus faktorius, nes visuomen s vaistininkas artimai bendrauja su pacientais ir su visuomene bendrai, tod l visame vaisto kelyje iki paciento yra svarbu sudaryti vaistininko teikiam paslaug sistem , sudaran i galimyb klaid prevencijai, nustatymui ir veiklos koregavimui. Be to visuomen s vaistininkas dažnai yra pirmasis „paciento žingsnis“ sveikatos sistemos profesional komand .

Per paskutin j dešimtmet pasaulin je farmacijos praktikoje atsirado nemažai duomen ir sprendim , kuriuos atliko politikai, sveikatos profesionalai, pacient organizacijos ir daugyb tarpinink . Šie sprendimai sudaro galimyb suprasti ir vystyti pacient saugumo procesus visoje paslaug grandin je. Socialin s farmacijos programa leis susipažinti ir išanalizuoti naujausias farmacijos mokslo ir praktikos tendencijas, kurios leis nustatyti, steb ti, tikrinti ir tobulinti visus procesus, susijusius su saugiu vaistini preparat vartojimu.

Socialin s farmacijos programa suteikia visapusišk informacij ir leidžia:

- Apžvelgti farmacijos istorini šaltini klasifikavim , analiz ir interpretavim .

- Išanalizuoti farmacijos statyminės bazės kėrimosi raidė Europoje ir Lietuvoje, apžvelgti pagrindines farmacijos mokslo vystymosi rados kryptis.
- Išanalizuoti socialinę farmacijos vystymosi tendencijas bei informacinę sistemą farmacijoje kėrimu bei panaudojimu.
- Susipažinti su farmacijos mokslo ir praktikos vystymosi tendencijomis pasaulyje.
- Apžvelgti farmacinę paslaugų kokybę s valdymo sistemas pasaulinėje praktikoje.
- Analizuoti vaistininko veiklos, susijusios su saugiu vaistinėmis preparatais vartojimu, elementais diegimais ir pritaikymo galimybėmis farmacijos praktikoje.

2. Dalyko programos tikslai

Kaip nurodoma Europos Sąjungos Farmacijos Reikalavimų Grupės patvirtintoje Europos Farmacijos Chartijoje, vaistininko profesinė veikla grindžiama šiais principais:

1. Vaistininko profesija yra liberali ir nepriklausoma sveikatos apsaugos dalis. Ja užsiimti turi teisę tik universitetinė išsilavinimą turintys farmacijos specialistai.
2. Vaistiniai preparatai yra nepakeičiami ligų profilaktikoje ir gydyme.
3. Turėdamas tinkamą profesinį parengimą ir atstovaudamas pacientų interesus, vaistininkas privalo aktyviai dalyvauti visame vaisto kėlyje iki galutinio vartotojo (nuo vaisto sukėrimo, jo gamybos iki pateikimo pacientui).
4. Vaistininkas turi aktyviai dalyvauti ligų profilaktikos programose. Todėl vaistininkas tampa pirminio lygio staigomis, propaguojančiomis sveiką gyvenimą ir padedančiomis atskleisti vairius susirgimus. Labai svarbi ir kita visuomeninė veikla, kurioje turi dalyvauti visi praktikuojantys vaistininkai kartu su kitais sveikatos sistemos profesionalais (farmakologinis budrumas, savirūpyba, savigyda ir pan.).
5. Savo veikloje vaistininkas turi būti nepriklausomas ekspertas, išvengti su vaistų parinkimu nesusijusio skatinimo priemonių poveikio.
6. Laisvą pasirinkti vaistininkas – pagrindinis paciento teisė.
7. Labai svarbu vaistininko veiklą integruoti vykdomas sveikatinimo programas.
8. Vaistininko santykiai su kitais sveikatos sistemos profesionalais turi būti pagrįsti laisvais susitarimais, garantuojančiais vaistininko nepriklausomybę ir paciento teisę pasirinkti visuomeninę vaistininko veiklą.
9. Vaistininkai turi būti vertinami pagal jų atsakomybę, prievolę ir pacientams suteiktas paslaugas.
10. Vaistininkas turi užtikrinti konfidencialų bendravimą su pacientu ir saugoti jo paslaptį. Todėl Socialinės farmacijos programos tikslai yra:
 - Supažindinti doktorantus su socialinę farmacijos vystymosi tendencijomis.
 - Supažindinti doktorantus su naujausiais pasiekimais socialinėje farmacijoje ir jų pritaikymu praktinėje vaistininko veikloje.
 - Identifikuoti naujai išskylančias problemas farmacijos praktikoje, supažindinant su jų sprendimo galimybėmis, pasinaudojant vairiapusiškais farmacijos mokslo pasiekimais.

3. Dalyko programos sandara, turinys ir studijų metodai

TEORINIS DALIS

Eil. Nr.	Paskaitos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
1.	Lietuvos farmacijos statyminės bazės raida. Politinė, ekonominė ir socialinė	2 val.	Doc. Vilma Gudienė

	faktori taka statym turiniui. statymin s baz s poveikis farmacijos verslo aplinkos kitimui.		
2.	Farmacijos mokslo raida. Specialist rengimas iki teorini studij sistemos suk rimu. Farmacijos studijos universitetuose. Farmacijos mokslo raidos savitumai Lietuvoje.	2 val.	Doc. Vilma Gudien
3.	Lietuvos farmacijos specialist profesin s organizacijos. Profesini draugij ir s jung k rimu, veiklos istorija. Organizacij savitumai ir bendryb s, j tikslai, veiklos kryptys, pasiekti rezultatai.	2 val.	Doc. Vilma Gudien
4.	Moterys farmacinink s. Išskirtin moter pad tis profesin je veikloje. Karjeros galimyb s. Pirmosios farmacinink s Lietuvoje. Moterys farmacinink s akademin je bendruomen je.	2 val.	Doc. Vilma Gudien
5.	Socialin , tautin Lietuvos farmacinink sud tis. XIX a. pradžios ir XIX a. pabaigos farmacinink socialin s kilm s savitumai, j atsiradimo priežastys. Farmacinink tautin sud tis Vilniaus, Kauno gubernijose (1890-1914) ir Lietuvos Respublikoje 1918-1940 m.	2 val.	Doc. Vilma Gudien
6.	Profesij teorijos ir vaistininkas. Profesij socialin s perspektyvos. Profesijos vaidmuo visuomen je – funkcin kompetencija. Ryšiai tarp profesij . Farmacija ir profesij teorijos. Farmacijos praktikos prasm . Išor s poveikis farmacijos profesijai. Vidaus poveikis farmacijos profesijai. Farmacijos profesijos ateities perspektyvos.	2 val.	Doc. Raimondas Radži nas
7.	Šiuolaikin farmacijos praktika. Farmacijos specialist charakteristika. Klinikin farmacija. Farmacija visuomen je. Vaist skyrimas ir išrašymas. Vaistininko vaidmuo racionalizuojant vaistini preparat skyrim . Kita vaistininko veikla.	2 val.	Prof. Ar nas Savickas
8.	Sveikata ir sergamumas. Socialiniai sergamumo aspektai. Chroniniai susirgimai ir socialiniai išgyvenimai. sitikinimai ir sergamumas. Sergamumo vertinimas, teisinimas. Savigydos charakteristika.	2 val.	Prof. Rimantas Pe i ra
9.	Vaistinink ir sveikatos prieži ros specialist bendradarbiavimas Bendradarbiavimo apib dinimas, situacijos apžvalga Lietuvoje ir pasaulyje. Bendradarbiavimo modeliai. Ekonominis efektas sveikatos sistemai. Bendradarbiavimas ir paciento prieži ros rezultatai. Veiksniai turintys takos bendradarbiavimu gr st	2 val.	Doc. Jonas Grincevi ius

	santyki formavimuisi.		
10.	Sveikatos stiprinimo programos vaistin se. Sveikatos stiprinimo program reikšm sveikai gyvensenai. Lig profilaktika. Pacient švietimas. Sveikos gyvensenos pro i formavimas visuomen s vaistin je.	2 val.	Dr. Jurgita Daukšien
11.	Vaistinininkas ir saugus vaist vartojimas. Saugaus vaist kelio iki paciento ypatyb s: gamyba, platinimas, atsakingi vaistinininkai, farmakologinis budrumas. Saugaus vaist vartojimo aspektai. Paciento informavimas.	2 val.	Doc. Raimondas Radži nas
12.	Visuomen s vaistin s vaistinininko taka paciento saugumui vairiose Europos s jungos šalyse. Farmacini paslaug charakteristika ES šali vaistin se.	2 val.	Dr. Vaidas Skyrius
13.	Farmacin s veiklos reikalavim standartizavimas Europos S jungoje. Reikalavim vaist gamintojams apib dinimas. Reikalavimai didmeniniam vaist platinimui. Reikalavimai vaistinininko praktikai visuomen s vaistin je.	2 val.	Dr. Vaidas Skyrius
14.	Tyrimo metodai farmacijos praktikoje. Tyrimo metod apžvalga. Duomen rinkimas ir analiz . Gaut rezultat apdorojimas, pagr stumas, patikimumas, apibendrinimas, išvad sudarymas.	2 val.	Doc. Raimondas Radži nas
15.	Farmacini paslaug vertinimas. Metodai ir mato vienetai. Apklausa. Interviu. Steb jimas. Duomen analiz . Proces duomen išskaidymas atskirus fragmentus. Fiziologiniai vienetai. Sveikatos statuso vienetai. Kaštai. Pasitenkinimo paslaugomis vertinimo kriterijai.	2 val.	Dr. Vaidas Skyrius
16.	Vaist kokyb s užtikrinimo sistema. Valstybin veikli j medžiag ir vaistini preparat kontrol s filosofija. Vaistini preparat vertinimo bei prieži ros proced ros Europos S jungoje ir EEB. Reguliuojan i tarnyb veikla. Europos vaist agent ra (EMA). Valstybin s vaist kontrol s tarnybos. Valstybin vaist kokyb s kontrol s sistema, taisykl s.	2 val.	Doc. Algirdas Baranauskas
17.	Vaist geros gamybos praktikos vadovas. Taisykl s, reglamentuojan ios vaistus Europos S jungoje. Žmon ms skirt vaistini preparat geros gamybos praktikos principai ir nurodymai. Farmacin kokyb s sistema. Kokyb s kontrol . Gamyba ir analiz . Skundai ir vaist atšaukimas. Personalas. Mokymai. Savikontrol .	2 val.	Doc. Algirdas Baranauskas

18.	Kokybės užtikrinimo dokumentų sistema. Dokumentacijos tvarkymas esminė kokybės užtikrinimo sistemos dalis. Pareigojantieji dokumentai: norminiai aktai, farmakopjos straipsniai (Europos Farmakopėja, kitos šalys farmakopjos), Lietuvos Respublikos standartai ir normos. Nurodantieji dokumentai - aprašantys reikalavimus gamybos resursams ir darbo operacijoms. Dokumentai fiksuojantieji duomenis.	2 val.	Doc. Algirdas Baranauskas
19.	Kvalifikuoto asmens vaidmuo, vaistų kokybės užtikrinimo sistemoje. Farmacinės kokybės sistemos diegimas. Kokybės sistemos kontrolė. Pareigų ir nusistovėjusios tvarkos standartizavimas. Geros gamybos praktikos dokumentų taikymas ir kontrolė. Tobulinimas ir mokymas.	2 val.	Doc. Algirdas Baranauskas
20	Poregistracinis vaistų saugumas. Registruoto vaistinio preparato saugumo ir rizikos valdymo priemonių veiksmingumo tyrimas ir vertinimas. Savitarpio pripažinimo ir decentralizuotos procedūrų koordinavimo darbo grupė (CHMP/CMD(h)). Farmakologinio budrumo rizikos vertinimo komitetas (PRAC). ES referenciniai duomenys ir pateikimo dažnio (EURD) sąrašas. Rizikos valdymas, rizikos valdymo planas. Poregistraciniai saugumo tyrimai (PASS) . Periodiškai atnaujinamas saugumo protokolas (PSUR).	2 val.	Doc. Algirdas Baranauskas

TEORINIS -PRAKTINIS DALIS

Eil. Nr.	Seminaro temos pavadinimas	Trukmė	Doc. stytojas
1.	Farmacijos istorijos istoriografija. Istoriniai šaltiniai klasifikavimas, analizė ir interpretavimas. Pagalbinė farmacijos istorijos tyrimo medžiaga.	4 val.	Doc. Vilma Gudienė
2.	Materia medica studijos. Receptų sudėtis, užrašytos liaudies medicinos žinynuose, receptų knygoje, senovės farmakopijose analizė.	4 val.	Dr. Tauras Mekas
3.	Farmacijos specialisto darbo pobūdžio kaita XIX – XX a. Vaistų gamyba vaistinėje. Farmacininkas – mokslininkas, vaistų atradimas XIX a. pradžioje. Technologijų kaita vaistų gamyboje.	4 val.	Dr. Tauras Mekas
4.	Sveikatos stiprinimo programos vaistinėse. Sveikatos stiprinimo programos kriterijai.	4 val.	Dr. Jurgita Daukšienė

	Tikslini pacient grupi atranka. Programos rezultat vertinimas. Ryši su visuomene svarba.		
5.	Farmacini paslaug tyrimas visuomen s vaistin je. Metodai. Klausim sudarymo ypatyb s. Vertinimo gair s: veiksmingumas, efektyvumas, naudingumas. Strukt ra – procesas – išvada.	4 val.	Doc. Raimondas Radži nas
6.	Farmacini paslaug auditas. Audito ciklas. Auditoriaus bruožai. Klausim sudarymas. Kritiniai taškai. Steb jimas darbo vietoje. Koregavimas. Prevenciniai veiksmai.	4 val.	Doc. Raimondas Radži nas
7.	Farmacini paslaug dokument sudarymas. Dokument susijusi , su vaistin s licencijavimu, ranga, vaitini preparat kokybe ir saugojimu, kontroliuojamaisiais vaistais, paciento informacija, pašalin mis vaisto reakcijomis, vaist tiekimu visuomenei, vaist skyrimo klaidomis ir vaist skyrimo administravimu paruošimas	4 val.	Dr. Vaidas Skyrius
8.	Kokyb s kontrol farmacijos pramon s mon se. Kokyb s kontrol kaip geros gamybos praktikos dalis. Reikalavimai rengimams, pradin ms medžiagoms. Personalas. Tyrim tvirtinimai.	4 val.	Doc. Algirdas Baranauskas
9.	Proced r , proces , rengim , medžiag , sistemos tinkamumo numatytiems rezultatams gauti tvirtinimas. Validacijos proces metodologija. Rizikos analiz t proces bei rengim , kurie tiesiogiai ar netiesiogiai gali takoti vaisto kokyb bei sukelti rizik vaisto vartotojo sveikatai. Proces bei rangos veikimo kompleksiskumas.	4 val.	Doc. Algirdas Baranauskas
10.	Vaist stabilumo tyrimai. Vaist stabilumo programos sudarymas. Stabilumo tyrim eiga, kontrol , vertinimas.	4 val.	Doc. Algirdas Baranauskas

SAVARANKIŠKAS DARBAS

Savarankiškas darbas - 80 val.

1. Literat ros, b tinos seminarams pasiruošti, rinkimas ir analiz .
2. Literat ros duomen analiz , duomen rinkimas visuomen s vaistin se.
3. Pasirengimas aptarti ir pristatyti apibendrintus duomenis.
4. Literat ros paieška duomen baz se.
5. Individualaus mokslinio es rašymui.

4. D stytojai

D stytoj s rašas:

Dalyko programoje dalyvaujantys profesoriai:

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros vedėjas, prof. hab. dr., Arūnas Savickas.

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros profesorius Rimantas Pečiūra.

Dalyko programoje dalyvaujantys docentai:

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros docentas Raimondas Radžiūnas.

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros docentas Algirdas Baranauskas.

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros docentė Vilma Gudienė

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros docentas, Tauras Antanas Mekas

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros docentas Jonas Grincevičius

Kiti dalyko programos dalyviai:

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros lektorius dr., Vaidas Skyrius

Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedros lektorė dr., Jurgita Daukšienė

5. Metodinis dalyko programos aprašymas

Pagrindinė rekomenduojama literatūra

Eil. Nr.	Leidinio pavadinimas	Leidinio autorius	Leidimo metai ir leidykla
1	Pharmacy practice	Taylor K., Harding G.	2001, Taylor and Francis
2	Social Pharmacy. Innovation and Development	Harding G., Taylor K.	1994, Pharmaceutical Press
3	Sociology and pharmacy practice	Bissell P., Traulsen J.M.	2005, Pharmaceutical Press
4	Sociology for pharmacists. Second edition	Taylor K., Nettleton S., Harding G.	2003, Taylor and Francis
5	Collaborative Pharmacy Practice	Bennett M., Wedret J. J.	2004, APhA
6	Research methods in pharmacy practice	Smith F.	2005, Pharmaceutical Press
7	Education research. An Introduction.	Gall M., Borg W., Gall J.	2002, Allyn & Bacon
8	Sociologija.	Giddens A	2005, Poligrafija ir informatika.
9	Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai	Kardelis K.	2002, Judex
10	Socialiniai mokslų tyrimų metodologija.	Tidikis R.	2003, Lietuvos teisės universiteto leidybos centras

11	Quality assurance of pharmaceuticals. A compendium of guidelines and related materials. Volume 1	WHO	1997, World Health Organization
12	Quality assurance of pharmaceuticals. A compendium of guidelines and related materials. Good manufacturing practices and inspection. Volume 2	WHO	1999, World Health Organization
13	The Pharmacy. Windows on History		1996, Editiones Roche, Basel
14	History of Medicine	Duffin J.	1999, University of Toronto Press Incorporated, Toronto
15	Lietuvos farmacijos istorija. Atsiminimai.	Kaikaris A.	2000, Kaunas
16	Taikom j tyrim metodologijos charakteristikos.	Žydži nait V.	2006, Vilnius
17	Psichologin s diagnostikos pagrindai.	Pranckevi ien A, Endriulaitien A.	2009, Kaunas

Papildoma literat ra

1. Alte D, Weitschies W, Ritter CA. Evaluation of Consultation in Community Pharmacies with Mystery Shoppers. *The Annals of Pharmacotherapy* 2007 May; 41(6):1023-1030.
2. Bond CM, Hannaford P. Issues Related to Monitoring the Safety of Over-The-Counter (OTC) Medicines. *Drug Safety* 2003;26(15):1065-1074.
3. Caamaño F, Tomé-Otero M, Takkouche B. Factors associated with the pharmacist counselling without dispensing. *Pharmacoepidemiology and Drug Safety* 2006;15(6):428 – 431..
4. D I Lietuvos nacionalin s vaist politikos nuostat patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. IX-1604, 2003 06 05, Valstyb s žinios, 2003 06 11, Nr. 56-2488.
5. Eickhoff Ch, Verheyen F, Schultz M. Health promotion in community pharmacy: experiences and perspectives in Germany. Eschborn: Center for Drug Information and Pharmacy Practice; 2001. Available at: <http://www.univie.ac.at/phc/pics/docs/doc86.pdf>
6. Gall M, Borg W, Gall J. Education research. An Introduction. New York: Allyn & Bacon; 2002.
7. Herborg H, Sørensen EW, Frøkjær B. Pharmaceutical care in community pharmacies: practice and research in Denmark. *Ann Pharmacother* 2007 Apr;41(4):681-9.
8. Jusait A. Lietuvos farmacija reform kelyje. Iš Jansson E, Usonis V, redaktoriai. Medicinos praktikos vertinimas Lietuvoje. Pirmieji žingsniai. Vilnius: Lietuvos apsaugos ministerija; 1993. p. 79- 88.
9. Lietuvos Respublikos Farmacijos statymas: Lietuvos Respublikos Seimo statymas Nr. X – 709, 2006 06 22, Valstyb s Žinios, 2006 07 18, Nr. 78 – 3056.
10. Nørsgaard LS, Colberg L, Niemann MR. The role of the Danish community pharmacist: perceptions and future scenarios. *PWS* 2001;23(4):159-164.

11. Ozolina V, Vitola A, Enina V. Analysis of social benefits and risks of self-medication in Latvia. International Scientific Conference "Pharmacy in Contemporary Society"; 2003 Nov 21; Kaunas: Kauno medicinos universitetas. p. 7-18.
12. Pharmaceutical Group of the European Union. Good Pharmacy Practice in Europe. 1996.
13. Report of the third WHO Consultative Group on the Role of the Pharmacist, Vancouver, Canada, 27–29 August 1997 // Geneva: World Health Organization. - 1997, Nr. WHO/PHARM/97/599. Available at: <http://www.who.int/medicines/>
14. Skyrius V, Kapo ius K, Radži nas R. Paciento medicininis rašas vaistin je: informacin s sistemos k rimas ir jos pritaikymo galimyb s Lietuvos visuomen s vaistin se. *Medicina* 2003; 39(2 priedas): 154-159.
15. Skyrius V, Radži nas R, Baranauskas A, Barsteigien Z. Lietuvos vaistin se teikiam farmaciniu paslaug kokyb s atitikimo ES šali vaistin ms galiojan ioms rekomendacijoms paslaug kokybei analiz . *Biomedicina* 2002;2:171.
16. Skyrius V. Farmacini paslaug kokyb s sistemos tyrimas ir diegimas Lietuvoje: daktaro disertacija: biomedicinos mokslai, farmacija, (09B). Kaunas: Kauno Medicinos universitetas; 2003.
17. Smaliukien R. Farmacijos verslo pl tra: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03S). Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas; 2002.
18. Stašys R. Lietuvos sveikatos prieži ros paslaug rinka: daktaro disertacija: socialiniai moksliai, vadyba, administravimas (03S). Vilnius: Vilniaus universitetas; 2001.
19. Tome-Otero MT, Gestal-Otero JJ, Caamaño FI, Takkouche B. Influence of pharmacists' opinions on their dispensing medicines without requirement of a doctor's prescription. *Gaceta sanitaria: Organo oficial de la Sociedad Española de Salud Pública y Administración Sanitaria* 2005;19(1):9-14.
20. Volmer D, Lilja J, Hamilton D. How well informed are pharmacy customers in Estonia about minor illnesses and over-the-counter medicines. *Medicina* 2007; 43(1):70-78
21. Westerlund LT, Marklund BR, Handl WH, Thunberg ME, Allebeck P. Nonprescription drug-related problems and pharmacy interventions. *Ann Pharmacother* 2001;35(11):1343-9.
22. Wilkinson RG. The Impact of Inequality: How to Make Sick Societies Healthier. New York: New Press; 2005.
23. W. A. Zellmer. Transforming the Work of the Pharmacist: The Need for Historical Perspective. *Pharmacy in History*. 1991. Volumen 33. Nr. 4. P. 159-166.
24. W.H. Helfand. Potions, Pills, and Purges: The Art of Pharmacy. 1995. USA.
25. Pill Peddlers: Essays in the History of the Pharmaceutical Industry. J. Liebenau, G.J. Higby, E.C. Stroud eds. 1990. USA.
26. D. L. Cowen, W. H. Helfand. Pharmacy. New York. 1990. P. 19.
27. A.Kaikaris. Lietuvos farmacijos istorija. Atsiminimai. 2000. Kaunas.
28. Historia medycyny pod redakcj T. Brzezińskiego. Warszawa. 1995.
29. H. Goerke. Arzt und Heilkunde. Koln. 1998.
30. A.S. Lyons, R. J. Petrucelli. Medicine an illustrated history. New York. 1978.
31. J. Šli pas. Senov s ir viduramži medicinos istorija. 1926. Šiauliai.
32. Aukštosios medicinos studijos ir mokslas Kaune. 1997. Kaunas.
33. S. Biziulevi ius. Evoliucin mintis senajame Vilniaus universitete. 1991. Vilnius.
34. R. Rembieliński, B. Kuznicka. Historia Farmacji. Warszawa. 1971. P. 37-47.
35. R. Porter. The greatest Benefit to Mankind. 1998. New York.
36. V. Gudien , A. Kripaityt . Farmacijos specialist profesin s organizacijos Lietuvoje (istorija ir veiklos kryptys). *Medicina*. 2002. T. 38. Nr. 12. P. 1230-1234.
37. Vilniaus medicinos draugija (1805-1985). Vilnius. 1988.
38. A.Drygas. Zarys dziejów farmacji. Gdańsk. 1994.
39. Baker S.J. Who can read the consumer product information? *Aust. J. Hosp. Pharm.* 1997; 27:126 – 31.

40. Blenkinsopp A., Bradley C. Patient, society and the increase in self medication. *BMJ* 1996; 312:629 –
41. Brodie D.C., Parish P.A., Poston J.W. Societal needs for drugs and drug - related services. *Am. J. Pharm. Ed.*, 1980; 32:567 – 74.
42. Council Directive 65/65/EEC of 26 January 1965 on the approximation of provisions laid down by law, regulation or administrative action relating to medicinal products. *Official Journal No. L 22 of 9.2.*, 1965; 369.
43. Council Directive 86/609/EEC of 24 November 1986 on the approximation of laws, regulations and administrative provisions of the Member States regarding the protection of animals used for experimental and other scientific purposes.
44. Good manufacturing practice and good distribution practice: on analysis of regulatory inspection findings for 1998 – 1999, *Pharm. J.* 2000, vol. 265, N 7121; 686 –89.
45. Jenkins D.E. Regulatory authority and inspections of wholesalers and retailers: report paper in conference “Good distribution practice and good pharmacy practice”. 1995; Sofia, 6.
46. Pharmacy in France. Publication of the French National Chamber of Pharmacists, 2002.
47. Synder R. Consumer’s needs and need of registered pharmacist’s advice on OTC’s. *Drug Top* 1997; 141:171 – 3.
48. Standards of Quality for Pharmacy Services. International Pharmaceutical Federation, 1997; 1 – 8.
49. Strand, L.M., Morley, P.C., Cipole, R.J., et. al. Drug – related problems: Their structure and function. *DICP Ann. Pharmacother.* 1990; 24 : 1093 – 97.
50. The Role of the Pharmacist in Health Care system. WHO/PHARM/97/599, 1997; 3 – 4.
51. Quality assurance of pharmaceuticals. A compendium of guidelines and related materials. Volume 1. WHO. 1997.
52. Quality of assurance of pharmaceuticals. A compendium of guidelines and related materials. Volume 2. Good manufacturing practices and inspection. WHO. 1999/
53. Daukšien J. Visuomen s vaistin s pacient gaunamos farmacin s ir sveikatinimo informacijos tyrimas ir vertinimas. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Lietuvos sveikatos moksl universitetas; 2010.
54. Urbonas G. Farmacijos specialist poži rio farmacin s paslaugos kokyb , etin klimat ir pasitenkinim darbu tyrimas. *Daktaro disertacija*. Kaunas : Kauno medicinos universitetas; 2010.
55. Zillich AJ, McDonough, RP, Carter, BL, Doucette, WR. Influential characteristics of physician/pharmacist collaborative relationships. *Ann Pharmacother* 2004;38:764 - 770.
56. Grincevi ien Š. N š i j ir žindyvi konsultavimo ypatumai sveikos gyvensenos ir racionalaus vaistini medžiag vartojimo klausimais Lietuvos vaistin se. Kaunas: Lietuvos sveikatos moksl universitetas;
57. WHO, EuroPharm Forum. Pharmacy-Based Hypertension Management Model: Protocol and Guidelines. A joint CINDI/EuroPharm Forum project. Copenhagen, 2005.
58. Adomaityt J. Slapto pirk jo tyrimas. *Vadovo pasaulis* 2006; 10: 42-46;
59. Daukšien J. Radži nas R, Grincevi ius J. Medication Adherence and the Use of different Sources of Medicine Information. 2009 ACCP/ESCP International Congress on Clinical Pharmacy. Orlando (Florida, USA), 2009.
60. Dauksiene J, Radziunas R. Nonadherence to medications among pharmacy clients and their attitude toward medications kept a medicine cabinet at home (Gydymo nurodym nesilaikymas vaistin s pacient tarpe. *Medicina (Kaunas)* 2009; 45 (12): 1013-1018;
61. Dauksiene J, Radziunas R, Grincevi ius J. Patient iš gydytojo ir vaistininko gaunama su vaistais susijusi informacija. *Sveikatos mokslai*. 2009; 5; 2485-8.

Internetiniai pulapiai ir portalai, kuriuose galima rasti naudingos informacijos

<http://www.pgeu.org>
<http://www.who.int>
<http://www.girp.org>
<http://www.seimas.lt>
<http://www.portalfarma.org>
<http://www.aponet.de>
<http://www.sundhed.dk>
http://ec.europa.eu/enterprise/index_en.htm
<http://www.emea.europa.eu/>
http://ec.europa.eu/health/index_en.htm
http://www.nca-nl.org/English/Docs/86-609-eec_en.pdf

6. vertinimas

Suminis balas: 100% balo sudaro: 40% auditorinio darbo + 20% savarankiško darbo + 40% baigiamojo teorinio ir praktinio patikrinimo.